

Fremsat den 28. februar 2025 af Søren Egge Rasmussen (EL), Pelle Dragsted (EL), Peder Hvelplund (EL), Rosa Lund (EL), Trine Pertou Mach (EL), Leila Stockmarr (EL), Søren Søndergaard (EL), Victoria Velasquez (EL) og Mai Villadsen (EL)

Forslag til folketingsbeslutning om at indføre grundvandsparker

Folketinget pålægger regeringen inden udgangen af 2025 at udpege grundvandsparker, der dækker et areal på 200.000 ha, og fremsætte et lovforslag, der sikrer beskyttelse af om-

råderne mod yderligere forurening fra pesticider og andre miljø- og sundhedsskadelige stoffer.

Bemærkninger til forslaget

Forureningen af drikkevandet har nået et kritisk punkt. I 2024 blev der fundet rester af landbrugets sprøjtegifte i 55,7 pct. af de aktive drikkevandsboringer. (»Forekomst af pesticidstoffer i de almene vandværkers boringskontrol for perioden 1/1-2024 til 31/12-2024«, GEUS, 2025). Omkring 80 pct. af det øverste grundvand er nu forurenet, og i 40 pct. af prøverne er forekomsten højere end grænseværdien. (»Grundvandsovervågning, Status og udvikling 1989 – 2023, GEUS, 2024«).

Det øverste grundvand er fremtidens drikkevand. Tallene viser, at mere end 40 års indsats for at beskytte grundvandet har slået fejl. Milliarder af kroner er blevet brugt på kostbar kortlægning uden afgørende handling. De katastrofale mange fund af giftstoffer viser, at der er akut brug for handling for at sikre rent drikkevand til vores børn og børnebørn. Der er brug for, at vi nu for alvor får sikret vores drikkevand. Det kan vi gøre ved etablering af grundvandsparker.

Enhedslisten foreslår derfor udpegning og oprettelse af grundvandsparker.

Grundvandsparker

Grundvandsparker er områder, der reserveres til dannelse og indvinding af rent drikkevand. Der er behov for et areal på omkring 200.000 ha, hvis grundvandsressourcen skal beskyttes, og udpegningen kan tage udgangspunkt i »Det blågrønne Danmarkskort«, som er udarbejdet ud fra offentligt tilgængelige oplysninger fra GEUS, Miljøministeriet og Aarhus Universitet af vandbranchen og en række grønne organisationer. (»Beskyt vores drikkevand og skab mere bynær natur og økologi«, Danske Vandværker m.fl., 2024).

I grundvandsparkerne beskyttes dannelsen af grundvand mod forurening med miljø- og sundhedsskadelige stoffer, ved at der på de udpegede arealer indføres

- 1) et nationalt forbud mod anvendelse af pesticider,
- 2) et nationalt forbud mod deponering af overskudsjord fra bygge- og anlægsprojekter og
- 3) en national plan for oprensning af forurenede grunde

Grundvandsparkerne giver mulighed for på en gang at sikre rent drikkevand og samtidig fremme en række andre grønne formål som mere økologisk landbrug, skovrejsning, forbedret biodiversitet, mere natur, friluftsliv og klimaløsninger.

DANVA vurderer, at det vil koste i gennemsnit ca. 130 kr. per husstand om året at beskytte grundvandsparkerne mod forurening med pesticider og nitrat (»Drikkevand skal med fra start i udrulning af Folketingets trepart«, www.danva.dk, den 18. november 2024), mens de fremtidige omkostninger til at rense vandet, som vil være konsekvensen af ikke at beskytte områderne, vil være betydeligt højere, hvis rensning overhovedet er teknisk eller praktisk muligt, jf. artiklen fra Danske Vandværker m.fl. som omtalt ovenfor.

Hvis dette forslag vedtages, vil det fælles valglofte fra folketingsvalget 2022 fra Socialdemokratiet, Socialistisk Fol-

keparti, Enhedslisten, Radikale Venstre og Alternativet blive indfriet.

Udpegning af områder

Med aftalen om Den Grønne Trepert (»Aftale om implementering af et grønt Danmark« indgået den 18. november 2024) er det aftalt at beskytte 20.000 ha inden for vandværkernes indvindingsområder gennem statslig skovrejsning. Det udgør kun ca. 10 pct. af den fagligt vurderede nødvendige beskyttelse. Der udstår dermed en plan for beskyttelse af de resterende ca. 90 pct. af grundvandsparkerne. Der er i aftalen lagt op til, at der senest i 2027 skal tages stilling til, hvordan der sikres en samlet beskyttelse af de sårbare grundvandsdannende områder.

Ifølge formand for Klima- og Miljøudvalget i KL, Johannes Lundsfryd, er der allerede tilstrækkelig viden hos vandselskaberne om, hvilke områder der skal beskyttes, til at man roligt kan sætte gang i arbejdet nu. Han peger også på følgende, »I omlægningsplanerne er det bydende nødvendigt at have blik for synergier, for ellers er der ikke arealer nok i Danmark. Så selv om grundvand og natur ikke er SKAL-opgaver i første omgang, vil det samlet set være væsentligt nemmere, hvis man i de lokale trepartar tænker i helheder fra starten«. (»KL-formand: Tænk i helheder fra start og brug vandselskaberne«, Danskvand, februar 2025, side 27).

Enhedslisten foreslår, at kommunerne allerede i 2025 skal udpege områder til grundvandsparker som en integreret del af de lokale treparters udarbejdelse af arealplaner, ved at inddrage vandselskaberne og deres viden om behovet for beskyttelse af grundvanget.

Nationalt forbud mod pesticider

For hvert år findes der flere og flere pesticider i grundvandet. Den fortsatte brug af pesticider oven på grundvandsdannende områder er en stor trussel mod fremtidens drikkevand. Derfor foreslår Enhedslisten et nationalt forbud mod anvendelse af pesticider i grundvandsparkerne. Det vil give landmænd et incitament til enten at omlægge til økologi, søge støtte til permanent ekstensivering eller til skovrejsning på arealerne eller til at sælge jorden til det lokale vandværk.

Vandværker kan allerede i dag medfinansiere grundvandsbeskyttelse, men muligheden afhænger af vandværkets størrelse og økonomi og omfanget af beskyttelsesbehov. Fremsynede vandselskaber i Aalborg, Hjørring, Mors, Aarhus, Sønderborg, Odense og Solrød er allerede godt i gang med at gøre grundvandsdannende områder fri for sprøjtegifte, men det går alt for langsomt, fordi aftalerne beror på, at landmændene frivilligt vil medvirke. Vi kan gøre endnu mere endnu hurtigere, hvis der er politisk vilje til at skabe de rigtige rammer.

For vandværkerne er omkostningerne ved at betale markedsprisen for udtagning af landbrugsjord til beskyttelse af drikkevandsdannelsen på den lange bane ofte betydelig lavere end omkostningerne ved at rense, hvis rensning over-

hovedet er teknisk eller praktisk muligt. Rensning kræver energi, og mange, specielt mindre, vandværker har ikke tilstrækkelig viden eller tilstrækkeligt mandskab til at betjene mere avancerede rensningsanlæg. Der er samtidig kun stærkt begrænsede muligheder for at overtage landbrugsjord til markedspriser.

Vi skal tage ved lære af erfaringerne med at beskytte de boringsnære beskyttelsesområder (BNBO) mod landbrugets sprøjtegifte, så vi undgår at begå de samme politiske fejl igen. Beskyttelsen af BNBO-erne skulle have været gennemført i 2022 (»Tillægssaftaletekst til Aftale om Pesticidstrategi 2017-2021« indgået den 11. januar 2019 Regeringen (Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti), Dansk Folkeparti, Socialdemokratiet, Det Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti), men blev forsinket af, at regeringen først valgte at forlænge perioden, hvor kommuner kunne indgå frivillige aftaler med landmænd om ikke at bruge pesticider i områderne. Herefter valgte man at erstatte det aftalte nationale forbud med i stedet at pålægge kommunerne at stå for en langt mere langsommelig og bureaukratisk tung proces med at udstede påbud inden den 1. marts 2025. (Lov nr. 677 af 11. juni 2024 om ændring af lov om vandforsyning m.v. og lov om miljøbeskyttelse).

I december 2024 lavede DR en gennemgang af, hvor mange frivillige aftaler der er indgået om sprøjtestop pr. kommune (»Tjek din kommune: Store forskelle i beskyttelsen af drikkevandet«, www.dr.dk, den 7. december 2024), og berettede samtidig, at en lang række kommuner ikke kommer til at udstede påbud inden for tidsfristen. (»'Dybt skuffende' og 'fuldstændig uacceptabelt': Kommuner bryder miljølov med åbne øjne«, www.dr.dk, den 7. december 2024).

Vi skal undgå at begå de samme fejl og trække processen i langdrag, når det gælder beskyttelsen af grundvandsparkerne. Derfor foreslår vi med det samme at udstede et nationalt forbud mod pesticider i de udpegede områder.

Nationalt forbud mod deponering af overskuds jord fra bygge- og anlægsprojekter

En anden trussel mod fremtidens drikkevand er, at en del overskuds jord fra bygge- og anlægsprojekter ender som »terrænregulering« eller såkaldt jordforbedring af landbrugsarealer, fordi dette er en væsentlig billigere løsning end deponering på et kontrolleret og miljøgodkendt depot. Efter-

spørgslen på at komme af med jord billigt medfører en god mulighed for en betydelig ekstra indtjening for jordejeren.

Sager fra bl.a. Køge og Gribskov Kommuner har vist, at der kan være tale om meget store jordmængder, der ikke kan begrunde ønsket om at fjerne lunger og huller på arealet, og at der derfor er tale om egentlig deponering af jord frem for jordforbedring. Denne praksis indebærer betydelig risiko for forurening af ikke alene landbrugsjord, men også overfladevand og grundvand/drikkevand. (»Billeder afslører byggeaffald i historisk naturområde«, tv2.dk, den 19. februar 2025, og dokumentaren »Operation X – Marken er giftig«, TV 2 Play, den 19. februar 2025).

Det er nødvendigt at stoppe denne praksis ved at forbyde deponering af overskuds jord oven på eksisterende eller planlagte områder for indvinding af drikkevand, herunder i udlagte boringsnære beskyttelsesområder (BNBO). Samtidig bør det gøres ulovligt at modtage økonomisk kompensation for at modtage jord til jordforbedring. Jord bør alene henvises til miljøgodkendte anlæg, der har en løbende kontrol og er sikret mod forurening.

En national plan for oprensning af forurenede grunde

I Danmark er der desværre tusindvis af forurenede grunde, som kan true grundvandet. Det er bl.a. gamle lossepladser, industriområder og steder, hvor man har arbejdet med sprøjtemidler. Danske Regioner har anslået, at der findes flere end 5.000 forurenede grunde landet over, mens yderligere 7.000 grunde er under mistanke for at være så forurenede, at de kan være til skade for grundvandet. (»Vores drikkevand er truet – Danske Regioners anbefalinger til en sammenhængende beskyttelse af vores drikkevand«, Danske Regioner, 2024).

Det er regionerne, der kortlægger, undersøger og oprenser forurenede grunde, som kan udgøre en risiko for forurening af grundvandet. Regionerne har indtil videre rensset forureninger op for over 6 mia. kr., men meget udestår. Danske Regioner peger på, at det er et problem, at flere forskellige myndigheder er involveret uden en samlet plan. Der er brug for et samlet overblik og en plan for oprensning af forurenede grunde, hvor områder indenfor grundvandsparkerne prioriteres.

Skriftlig fremsættelse

Søren Egge Rasmussen (EL):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om at indføre grundvandsparker.

(Beslutningsforslag nr. B 159)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.